

est. Ergo obligat tale votum ad talem renunciationem.

17. Sed ne videamus sola auctoritate illius textus niti, oportet rationem reddere cur per ascensum ad episcopatum votum illud non extinguatur. Nec satis est dicere, ideo non extinguatur quia non impletur, nec formaliter, ut per se notum est, nec eminenter, ut sic dicam; quia instabitur interrogando cur non impleatur eminenter, cum status episcopatus sit perfectior. In qua interrogatione, ad difficultatem in secunda objectione propositam, cujus occasione hæc omnia dicta sunt, revocamur. Unde reddendo hanc rationem, simul dictæ objectioni et fundamentis prioris sententiæ satisfaciamus.

18. *Probatum idem ulterius.* — Dico ergo per ascensum ad episcopatum non impleri votum religionis etiam eminenter, quia votum religionis impletum aliquid perfectionis addit episcopali statui, quod status episcopalis secum non affert; et simul cum illo esse potest, ut patet in Episcopo religioso; nam verus religiosus manet, et ratione illius status ad multa opera consilii et perfectionis tenetur, ad quæ secularis Episcopus non obligatur. Ad hanc autem specialem perfectionem religiosam suscipiendam obligat votum religionis, et ideo qui tale votum emisit, tenetur prius religionem profiteri quam episcopatum accipiat, ne perpetuo illa perfectione careat, cum episcopatus illam non conferat. Et ob eandem causam, qui ante tale votum impletum Episcopus fit, debet postea cedere ut religiosus fiat. Nam per hoc, et votum implet, nec fit incapax perfectionis status episcopalis, quia potest postea ad illum ascendere, si eligatur.

19. *Prima objectio in contrarium.* — *Secunda objectio.* — Sed contra priorem partem instatur, quia, ut votum impleatur virtualiter seu eminenter per commutationem in rem meliorem, non oportet ut minor materia in majori claudatur, sed satis est ut vel, omnibus pensatis, materia, in quam votum commutatur, sit melior quam quæ promissa fuerat, vel ut posterius sit majus vinculum quam fuerit prioris voti. Exemplum prioris membri est: si quis votum jejunii in votum copiosæ eleemosynæ commutat, quæ moraliter Deo gratior censeatur, etiamsi eleemosyna in se, nec formaliter, nec eminenter jejunium contineat. Alterius autem membri exemplum est supra positum, in eo qui professionem facit in religione laxiori, cum haberet votum sim-

plex strictioris religionis. Secundo instat Panormitanus contra ultimum dictum, quia licet is, qui renunciat episcopatu, si fiat religiosus ex obligatione voti, possit eligi iterum in episcopum, fortassis non eligetur, et ita se exponit periculo carendi statu perfectiori propter minus perfectum; ergo non potest fieri ut ex voto ad hoc obligetur.

20. *Prima ad objectionem responsio.* — Ad priorem replicam potest imprimis responderi, in votis per se perpetuis non posse fieri commutationem in aliud sub titulo melioris rei, seu majoris perfectionis, nisi quando res illæ inter se ita comparantur, ut major includat minorem. Nam alioqui omnis dispensatio et commutatio talium votorum Papæ reservata est, ut docuit D. Thomas, d. q. 184, art. 6, et ibi notat Cajetanus, et in sequentibus latius dicemus. Et hoc modo limitandum censeo quod Cajetanus ait, d. q. 189, art. 3, § *Ad objectionem*, nimirum, tunc per assumptionem perfectioris status impleri votum de statu minus perfecto, quando sunt ejusdem ordinis seu generis, et ideo ita se habent, ut in majori claudatur minus, sicut duæ religiones inter se comparantur. At vero in præsentī, religio et episcopatus sunt diversarum rationum, et episcopatus non includit essentialē perfectionem religionis, ut declaratum est; et ideo non admittitur talis commutatio sine licentia seu dispensatione Pontificis.

21. *Secunda ejusdem objectionis responsio.* — Deinde a priori rationem reddendo, quæ et interrogationi satisfaciat, et resolutionem confirmet, advertimus ex superius dictis, perfectionem status religiosi et episcopalis esse diversarum rationum. Nam, ut Major supra dicit, episcopatus est status perfectionis acquisitæ; religio vero est status perfectionis acquirendæ. Cajetanus autem vocat statum religiosum *perfectionis propriæ*, id est, ipsius religiosi, episcopatum autem dicit esse perfectionis alienæ; nam per se primo est ad bonum et perfectionem aliorum, propriam supponendo. Et hinc est ut status episcopalis non sit per se materia voti absoluti, quod Major vocat *categoricum votum*, quia in ordine ad votem, et ad salutem ejus, non est per se expetibile nec melius, ut in priori argumento declaratum est, quod secus est de statu religioso. Et inde a fortiori sequitur, ut votum religionis non sit commutabile in statum Episcopi propria tantum voluntate, et consequenter et a fortiori fit, ut per assumptionem episcopatus votum religionis non impleatur.

22. *Secundæ objectionis solutio.* — Unde ad aliam replicam Panormitani respondeo, concedendo, facile fieri posse ut qui semel episcopatum resignat, ut religionis votum impleat, iterum non eligatur, et huic periculo se exponere renunciando episcopatu. Dico tamen hoc nihil obstare quominus renunciare possit et debeat, quia hoc nihil obstat majori perfectioni et securitati propriæ personæ sic renunciantis episcopatu, ut religionis statum sumat. Quia in religionis statu facilius et securius poterit propriam perfectionem acquirere, et in dies in illa magis crescere; et quamvis non faciat excellentiora opera episcopatus, evitabit tamen pericula episcopatus, et aliis multis operibus sanctis aliorum operum excellentiorum defectum compensare poterit. Et ita, omnibus pensatis, si altero statu carendum est, melius illi est ad propriam salutem, episcopatu quam religione carere; ideoque nullum est inconueniens quod illi periculo carendi episcopatu propter religionem se exponat. Et declaratur a simili; nam qui vovit non ambire nec procurare episcopatum, nec oblatum acceptare, nisi ab eo, qui potestatem habet, sub præcepto obligetur, exponitur morali periculo satis evidenti non ascendendi ad episcopatum, et nihilominus votum illud optimum est et obligat; ergo propter simile periculum non excusatur quis ab implendo religionis voto, et consequenter nec a renunciando episcopatu, quando necessarium id est ad implendum votum cujus obligatione prius tenebatur. Adde, si contingat, istum, qui sic renunciavit, non eligi iterum ex iusta causa, vel saltem sine detrimento talis Ecclesiæ, id non modo non esse incommodum, verum etiam secundum Deum esse optabile, et melius tali personæ; si vero ipsum non eligi, in aliquod incommodum Ecclesiæ cedat, illud ipsi non imputari, qui non se minus dignum reddit episcopatu, imo digniorem; et tunc ad sollicitudinem Papæ, vel aliorum ad quos præsentatio pertinet, spectabit tale incommodum Ecclesiæ vitare.

23. *Solvuntur jura in contrarium allata.* — *Confirmatio fundata in majori vinculo infrimatur.* — Ex his ergo satis patet responsum ad fundamentum contrariæ sententiæ. Negamus enim statum Episcopi esse ita meliorem, ut in illud possit votum religionis commutari, seu virtualiter impleri, ratione jam tradita. Nec jura citata obstant; nam cap. *Scripturæ* loquitur de commutatione voti temporalis in perpetuum; cap. autem *Perrenit* de eo absolute loquitur, qui promissum in melius com-

mutat. Jam vero ostensum est quomodo hæc commutatio non sit simpliciter in melius, vel respectu ipsius votem, vel respectu divini obsequii. Ad confirmationem fundatam in majori vinculo, respondeo imprimis non sufficere majus vinculum, nisi etiam intercedat major perfectio propria ipsius votem. Unde in primo exemplo de matrimonio, non est verum extingui votum religionis per matrimonii vinculum, sed impediri. Unde si solum intercedat vinculum matrimonii rati, priusquam consummetur, implendum est votum religionis, ut per vinculum professionis solemnem prius vinculum matrimonii rati dissolvatur. Si vero tale matrimonium fuerit consummatum, votum quidem manet, non obligat tamen ad executionem vivente conjuge, quia tale matrimonium dissolvi non potest, etiam de licentia Papæ, in quo superat vinculum spirituale inter Episcopum et Ecclesiam; obligabit tamen si conjux moriatur. In alio vero exemplo de professione facta in religione laxiori post votum simplex ingrediendi religionem strictiorem, vinculum professionis majus est, et status per illud assumptus est simpliciter perfectionis acquirendæ; et ideo saltem ex dispositione juris extinguit prius votum religionis strictioris. An vero hoc sit tantum de jure positivo, vel etiam ex natura rei, dicitur infra lib. 4, tractando de voto simplici religionis. Ad secundam confirmationem optime respondet Major supra, negando consequentiam quia religiosus jam professus, licet fiat Episcopus, manet religiosus, 16, 1, c. 3, 18, q. 1, c. unico. Unde ita ascendit ad statum perfectiorem, ut inferiori non privetur. At vero si ante professionem fiat Episcopus, privabitur statu religioso, contra prius votum, nisi relicto episcopatu religionem ingrediatur et votum impleat; ideoque non est similis ratio.

CAPUT XX.

NONNULLA DUBIA CIRCA CAPITULUM *Per tuas* EXPLICANTUR.

1. *Primum dubium, an Episcopus, qui voverat religionem, resignare possit episcopatum sine licentia Pontificis.* — *Pars negativa tenenda.* — Circa datam resolutionem nonnulla dubia occurrunt. Primum est, an in eo casu sit necessaria licentia Pontificis ad resignandum episcopatu, vel ipso jure data censeatur per illum textum. Cajetanus hoc posterius opinatur, et illum sequitur Tabiena, verb. *Epis-*

copus, q. 7, n. 8. Contrarium vero tenet Azor, et Sancius, et mihi videtur probabilius. Est autem, in casu illius textus, incertum an ille presbyter fuisset jam Episcopus electus, et confirmatus, et consecratus, vel tantum electus. Nam ibi solum dicitur: *Vocatus fuisti ad regimen Ecclesie Gebennensis*. Potuit autem esse per electionem vocatus, et nondum esse confirmatus. Quod si ita casum interpretemur, nulla fuit illi necessaria licentia ad relinquendum Ecclesie regimen, et consequenter sequitur Pontificem nullam licentiam illi dedisse, sed tantum obligationem, quam habebat, declarasse; vel etiam noluisse electionem ejus confirmare. Et hunc sensum probabilem reputat Hostiensis, Joan. Andræas et alii. Quo sensu admissio, manifestum est nullam licentiam ibi esse datam aliis ad renunciandum episcopatu in tali casu, si in illo jam confirmati sunt. Verumtamen non est minus probabile illum fuisse jam Episcopum confirmatum, et fortasse etiam consecratum; hoc enim indicatur in verbis illis: *Consulimus ut regimen resignes Ecclesie memorate*. Nam in rigore indicant habuisse jam susceptum et pacificum regimen, quod sine confirmatione non accipitur, nec sine consecratione multo tempore retineri solet. Nec oportet id exponere de renunciatione juris ad regimen acquisitum per electionem, nondum tamen possessum, quia hæc expositio non est sine aliqua verborum improprietate, quæ necessaria non est.

2. *Probatum*. — Verumtamen etiam hoc sensu admissio, assero non posse nunc Episcopum confirmatum, qui ante episcopatum habuit votum religionis, resignare episcopatu sine licentia Papæ, ut votum adimpleat. Ratio est, quia, non obstante voto, electio, collatio, seu confirmatio episcopatus fuit valida, et per eam contractum est spirituale vinculum inter Episcopum et Ecclesiam; quod vinculum ex natura rei, seu jure divino, vel saltem de jure canonico indissolubile est sine licentia Papæ, juxta c. *Inter corporalia*, de Translatione. Episcop. Unde ante d. c. *Per tuas*, in simili casu tenebatur quilibet Episcopus ad votum implendum, quantum in ipso esset; et quia non poterat sine licentia Papæ propter superadditum episcopatum, tenebatur illam petere, ut etiam Cajetanus fatetur. At vero jus illud cap. *Inter corporalia* non est derogatum pro illo casu, in quo votum religionis antecedit; nullibi enim talis derogatio invenitur. Et in d. cap. *Per tuas*, licet idem Innocent. III, respondendo illi Episcopo, simul obligationem

ipsius illi explicaverit, et licentiam dederit eidem ad exequendam obligationem, non tamen condidit jus generale, quo talem dederit licentiam omnibus Episcopis, qui vel tunc habent simile votum, vel in posterum habere illud contingeret, ut inconsulto Pontifice possent libere renunciare ad votum implendum.

3. *Confirmatur triplici ratione, cap.* Per tuas *nullum jus generale condi*. — Primo, quia nullum est verbum in textu, quo tale novum jus conditum vel talis generalis licentia ipso jure concessa significetur; nec ex licentia uni data in particulari facto potest inferri omnibus esse concessam, ut est per se clarum. Quia declaratio obligationis est quid juris, et ideo est universalis pro omnibus; licentia vero est quid facti, et potest esse conveniens in uno casu, et non in alio. Unde sumitur secunda ratio, quia licentia illa non est concedenda, nisi causa cognita, et spectata non tantum obligatione personæ, sed multo magis Ecclesie necessitate vel utilitate; ergo non poterat convenienter ipso jure generaliter dari. Tertio, quia alias esset melioris conditionis Episcopus, qui ante acceptum episcopatum votum religionis habuit, et acceptando episcopatum peccavit, quam qui jam Episcopus tale votum emisit; nam iste non posset implere votum sine licentia; ille vero posset, vel cum licentia, vel sine illa episcopatu renunciare, quod nec rationale videtur, nec verisimile.

4. *Secundum dubium, an Episcopus, qui post votum suscepit episcopatum, cum licentiam petit, teneatur explicare votum*. — Tunc autem succedit aliud dubium, quando Episcopus, habens talem obligationem voti religionis ante episcopatum susceptum, postea licentiam a Pontifice petit ad resignandum episcopatum, ut possit religionem ingredi, an teneatur votum explicare, vel sufficiat simpliciter licentiam petere, quia cupit religionem ingredi; quod dubium attigit Sancius supra, et breviter respondet, sibi probabilius videri non esse necessarium explicare votum. Primo, quia non est cogendus peccatum suum explicare; si autem diceret se habere votum factum ante receptum episcopatum, consequenter fateretur eum transgressionem voti ad episcopatum ascendisse. Secundo, quia nunquam promisit se votum manifestaturum. Tertio, quia religiosus, qui votum emisit de materia prælato subjecta, cum petit licentiam faciendi quod promisit, non est necesse ut votum aperiat, sed satis est ut simpliciter petat licentiam jennandi, vel quid simile; quod si præla-

tus illam dare noluerit, votum manebit irritum, etiamsi non sit prælato manifestatum, ut dixerat in eodem lib. 4, c. 25, et nos etiam diximus lib. 6 de Voto, c. 7. Ergo idem cum proportionem habeat locum in Episcopo in casu prædicto. Quæ illatio videtur in hoc fundari, quod Papa potest irritare hoc votum, et ad irrationem non est necessaria ejusdem voti manifestatio, quod majori examinatione indiget.

5. *Votum ingrediendi religionem ante episcopatum emissum non est per se irritabile a Papa*. — Ut ergo veritatem explicemus, advertere oportet hoc votum, de quo tractamus, non esse per se irritabile a Summo Pontifice, quia factum est ante subjectionem et obligationem episcopatus; unde fuit omnino absolutum, sine inclusa conditione pendente a superioris consensu, ut in simili diximus, lib. 6 de Voto, c. 6, in fine; et copiosius tractat idem Sancius, d. lib. 4, c. 25, n. 5, et c. 31, n. 2 et sequentibus. Hinc ergo fit ut Pontifex non possit tale votum auferre directe et in se, nisi per dispensationem, et consequenter ex legitima causa. Dico autem *directe et in se*, quia indirecte, et ex parte materiæ, poterit impedire voti executionem, quæ solet dici indirecta voti irritatio, vel potius suspensio, ut in dictis locis de voto notatum est. Hinc ergo fit prædictam sententiam non posse procedere de priori modo auferendi votum, tum quia irritabile non est illo modo, ut dixi; tum etiam quia, licet irritari posset, non posset in se et directe irritari, nisi votum ipsum Pontifici explicaretur, ut in eisdem locis de voto dixi, et ipse Sancius cum communi sententia consentit. Unde a fortiori necessarium erit voti narrationem Pontifici facere ut dispense, tum quia non potest Pontifex circa incognitum voluntarie operari; tum etiam quia non potest aliter procedere cum causæ cognitione; utrumque autem ad dispensationem necessarium est, scilicet, voluntarie et ex causa operari; ergo prædicta sententia ad summum procedere potest de indirecta irratione voti, et in hoc etiam sensu non caret illa sententia difficultate.

6. *An specialis causa requiratur ad dispensandum cum Episcopo in voto ingrediendi religionem ante episcopatum emisso*. — Prius autem quam illam proponam, interrogare oportet utrum ad priorem modum auferendi hoc votum ab Episcopo sit necessaria causa specialis. Interrogo autem de speciali causa, quia, cum illud votum auferri non possit sine dis-

pensatione, clarum est esse necessariam causam, etiam ad valorem dispensationis, quia est in voto, et jus divinum attingit. Dubium ergo est an causa illa sufficiat, quæ ex ipso vinculo episcopali resultat, scilicet, ut possit Papa illud votum per dispensationem tollere, solum quia non vult vinculum contractum inter Episcopum et Ecclesiam dissolvere. Et quidem si hoc vinculum est perpetuum jure divino, plane videtur sufficientissima causa ad dispensandum in voto simplici, ne in vinculo alio juris divini, quod fortius esse videtur, dissolutio fiat. Nam major est hæc dispensatio quam prior; sufficiens autem causa dandi unam dispensationem est, ut alia major dispensatio evitetur. Potestque hoc confirmari, nam si Papa dispense cum Episcopo non habente votum religionis, ut possit religionem ingredi, nulla alia existente causa ad dispensandum in vinculo episcopali, præter spirituales profectum quem renunciare cupit et sperat ex religionis statu, talis dispensatio juxta illam sententiam censetur illicita, imo et nulla, quia est contra jus divinum, sine causa sufficiente, cum commune bonum privato sit præferendum; ergo, licet votum religionis præcesserit, sola ipsius observantia non est sufficiens ratio dispensandi in vinculo episcopali, quia præferretur minus bonum, scilicet, privatum, majori bono, scilicet, ipsius Ecclesie. Ergo e contrario perpetuitas illius vinculi est sufficiens ratio dispensandi in tali voto.

7. *Vinculum inter Episcopum et Ecclesiam est de jure ecclesiastico, ac proinde requiritur alia specialis causa*. — At vero supponendo, ut nos credimus, vinculum episcopale habere indissolubilitatem tantum de jure ecclesiastico, non videtur illa sufficiens causa; sed alia major necessaria erit, nimirum, ut intersit Ecclesie ne tali pastore privetur, qui est illi tam utilis, ut sine detrimento Ecclesie mutari non possit. Probatum contraria ratione, quia vinculum Episcopi cum Ecclesia sua tantum est indissolubile jure ecclesiastico; ergo dispensatio in illa indissolubilitate tantum est in jure positivo humano; at dispensatio in voto religionis est major quam illa; ergo potius vitanda est dispensatio in voto quam in alio vinculo, si alioquin necessitas Ecclesie non intercedat. Et confirmatur retorquendo contrariam confirmationem; nam in illo casu, in quo Episcopus petit licentiam renunciandi, ut ingredatur religionem, non est ex voto, quia suppono illud non habere, sed ex devotione, et propter majorem spirituales fructum personæ suæ

sine detrimento Ecclesiae; quia potest aliquis aequè dignus et utilis provideri, ut supponimus. In eo (inquam) casu dispensatio, seu licentia data a Papa, imprimis valida est, ita ut renunciatio et professio religionis, et provisio alterius Episcopi inde subsecutæ, valide fiant, et teneant (quidquid aliqui moderni contradicant), quia si aliqua dispensatio ibi intervenit, tantum est in jure humano, et dispensatio in jure humano, etiam sine causa data, valida est. Adde vero etiam esse licitam illam licentiam vel dispensationem, quia fit intuitu majoris boni spiritualis talis personæ, sine detrimento Ecclesiae, quia facile poterit provideri de alio sponso aequè utili, ut supponitur; ergo nulla ratio malitiæ vel abusus potestatis ibi intervenit. Ergo a fortiori, quando ex parte personæ Episcopi præcedit votum religionis, non potest Papa, dispensando, tale votum auferre, nisi aliqua specialis necessitas Ecclesiae id postulet; et e contrario, illa non interveniente, tenebitur Pontifex, si de tali voto illi constet, Episcopo licentiam dare, ut votum impleat.

8. *Præfertur posterior sententia, et impugnantur rationes pro prima.* — Hæc ergo pars videtur mihi probabilior; nam hæ rationes valde efficaces mihi videntur; contrariæ autem falso nituntur fundamento, scilicet, quod vinculum Episcopi cum Ecclesia sit jure divino indissolubile. Absolute namque non ita est, ut supra ostendi, et quamvis ex suppositione pacti obligatio illa sit aliquo modo de jure naturali, non tamen est absolute perpetua, sed quasi sub conditione, utique nisi ex consensu partium seu Pontificis tale pactum dissolvatur. Quando autem Pontifex dat licentiam renunciandi, eo ipso pactum dissolvitur, et cessat obligatio; illud autem pactum et indissolubilitas ejus jure ecclesiastico introducta est, cui satisfacit Pontifex, quando dat talem licentiam sine Ecclesiae damno, ut obligatio prius Deo facta impleatur. Et hoc videtur mihi optime colligi posse ex dict. cap. *Per tuas*. Nam ibi consultus Pontifex facillimo negotio concessit licentiam resignandi regimen, ut votum impleretur; nec est cur præsumamus id fuisse propter crimen aliquod, vel indignitatem illius Episcopi, tum quia non est præsumendum malum, nisi probetur; tum etiam quia si quid peccaverat ille Episcopus transgrediendo votum, jam vestigia recta quærebat; et ideo ipsemet Pontifex subdit, *quod si iterum eligeretur, acceptare posset*; judicabat ergo illum esse dignum et sufficientem illi regimini. Tamen quia non judicavit illum fuisse necessa-

rium ad tale regimen, vel quia credidit potuisse sine detrimento Ecclesiae profiteri religionem, et iterum eligi, statim licentiam resignandi concessit. Ergo e contrario ad dispensandum in tali voto, credidit esse aliquam specialem causam necessariam.

9. *Tenetur Papa concedere licentiam ingrediendi religionem Episcopo, qui ante episcopatum illam ingredi vovit.* — Ex quo infero a contrario, in tali casu, seu existente tali voto, non posse juste Pontificem negare licentiam renunciandi episcopatu sine speciali causa justa, quæ vel Ecclesiae utilitatem concernat, vel alias ad dispensandum in voto sufficiat. Probatur, quia Pontifex non potest sine justa causa dispensare in tali voto, ut ostensum est, nec etiam potest executioni voti impedimentum ponere, sine aliqua ratione, jure, vel utilitate Ecclesiae id exigente. Dices: Pontifex, negando licentiam, nec dispensat in voto, nec ponit impedimentum, sed solum non aufert quod alter culpa sua posuit. Non videtur autem obligari Pontifex ad auferendum impedimentum, neque talem personam habilem ad votum implendum reddere. Respondeo, quamvis Pontifex formaliter (ut sic dicam) seu scienter non posuerit impedimentum impletioni illius voti, nihilominus materialiter (ut sic dicam) cooperatum esse illi rei, quæ impedit ne votum adimpleri possit, utique talem personam voto adstrictam in Episcopum confirmando. Unde si postea notitiam voti habeat, et possit impedimentum tollere, dando licentiam ut impleatur, secundum rectam rationem non potest talem licentiam sine justa causa negare; eo vel maxime, quod ipse est dispensator honorum Dei, et ideo tenetur fideliter et prudenter agere, ut ea, quæ Deo sunt promissa, sine diminutione et sine impedimento reddantur. Non dispensaret autem prudenter et fideliter, si non tolleret impedimentum adimplendi votum; quia juste potest; ergo tunc etiam debet id facere. Denique Papa non potest tunc directe et per se tale votum irritare, sed ad summum indirecte ex parte materiæ, ut constat, quia est votum factum ante vinculum episcopale; at vero talis indirecta irritatio in hujusmodi votis non habet locum, nisi quatenus juri vel obsequio superioris aut Ecclesiae præjudicant, ut communiter traditur in materia de irritatione votorum, et in locis citatis videri potest; ergo necesse est ut talis modus irritationis fiat causa cognita, ut possit judicium de tali præjudicio ferri, sine quo fieri non debet, nec potest.

10. *Conclusio secundi dubii est teneri Episcopum explicare votum, nisi aliter licentiam obtineat.* — Atque hiuc tandem concludo teneri Episcopum, in casu quem tractamus, cum petit licentiam renunciandi ad ingrediendam religionem, obligationem, quam ex voto habet, Pontifici proponere, quoniam alias, si Pontifex licentiam neget, non manebit in conscientia tutus et quietus non implendi votum. Dico autem, *si Pontifex licentiam neget*, quia si concedat illam, et ipse illa utatur, et votum impleat, cessat omne dubium. Unde si prius licentiam petat simpliciter sine voti narratione, animo implendi votum si concedatur, vel instandi amplius et cum majori explicatione, si negetur, nihil peccabit, quia potest illo modo suæ famæ consulere, tentando an illud medium sufficiat; nec illa mora, quæ ob eam causam intercedere potest, ad culpam sufficiet, cum non sit certa, et causam habeat justam. Solum ergo dicimus necessarium esse votum manifestare Pontifici, ut possit cum sufficienti causæ cognitione, vel dispensare in voto, vel licentiam renunciandi negare, ita ut Episcopus in conscientia securus et quietus perpetuo maneat. Ut hoc suadeam, adverto differentiam inter votum religionis emissum ab Episcopo post episcopatum adeptum, vel antea; nam votum subsecutum post episcopatum in objecto suo includit conditionem, sive explicitam, sive ex vi juris implicitam, *Si Papa licentiam renunciandi dederit*. Votum autem antecedens non fuit ullo modo conditionatum, sed omnino absolutum; postea vero ex accidenti, et ex culpa voventis, necessitas illius conditionis suborta et adjuncta est, ut ex dictis satis patet, et ex dicendis amplius patebit.

11. *Votum Episcopi, de ingredienda religione emissum post episcopatum, non est necessario explicandum, cum petitur licentia.* — Hinc ergo differentia oritur inter illa duo vota, quia in priori voto, cum petitur licentia a Pontifice, non est necessarium aperire illud votum esse emissum, sed sufficit licentiam petere; nam in illo voto efficaciter procedit æquiparatio cum irritatione indirecta voti a religioso emissi. Et ratio ejus est, quia illud votum, cum sit conditionatum, ante conditionem impletam non obligat, nisi ad procurandum ut impleatur conditio; huic autem obligationi fit satis petendo simpliciter a Pontifice licentiam renunciandi; ergo. Probatur minor, quia votum ex parte materiæ solam illam conditionem includit, *Si licentia fuerit concessa*; et sufficiens medium ut illa impleatur ex parte

Episcopi, est petitio ejusdem licentiæ, proponendo causas quibus justificari possit, ad quas vel nullo modo pertinet votum post episcopatum emissum, quia est valde extrinsecum, et potius supponit licentiam posse juste concedi, quam conferat ad justitiam ejus. Et licet aliquid forte juvare possit vel movere Pontificem ad dandam licentiam, ipse non tenetur ex ipsa rei natura ad faciendum quantum potest ad inclinandam Pontificis voluntatem; nec id per votum promisit, ut constat, et de votis religiosorum dici solet, de quibus quoad hoc est eadem ratio.

12. *An si Episcopo licentia semel negetur, illam iterum teneatur petere.* — Unde statim dubium suboritur, quod de religiosis etiam tractatur, an in eo casu, si Episcopo licentia semel negetur, illam iterum petere teneatur. Et ratio dubitandi est, quia per negationem talis licentiæ non extinguitur votum, quia non irritatur directe et in se, cum non fuerit notum Papæ, ut supponitur; ergo vinculum ejus semper manet, licet ejus executio maneat suspensa; ergo obligabit iterum atque iterum ad petendam licentiam. Et ita videbatur dicendum juxta generalem doctrinam de irritatione votorum. Illa tamen supposita (quia non est hujus loci), in particulari considerandum hic occurrit, talem esse hanc licentiam renunciandi episcopatu, ut sine justa causa licite concedi non possit, ut jura supra citata docent; quia non est mera licentia, sed habet admixtam dispensationem, in quo differt a licentia, quam frequentius solet religiosus petere, ut aliquod votum impleat, ut jejunandi, recitandi, eleemosynam faciendi, vel quid simile, quod ex solo arbitrio prælati pendet. Si ergo post semel negatam licentiam non sit facta mutatio, quæ augeat justam causam concedendi licentiam, nulla est obligatio iterum petendi illam, quia præsumendum est juste fuisse negatam. Unde cum non sit aucta justitia causæ, non est cur iterum licentia petatur; si autem nova causa justificans licentiam occurrat, et aliunde votum in sua vi permaneat, quia et factum fuit sine temporis determinatione, et in cæteris conditionibus ex parte personæ est capacitas ad implendum illud, tunc obligare poterit votum ad licentiam iterum petendam, sive ab eodem Pontifice, sive a successore; et hoc ratio facta et generalis doctrina persuadet.

13. *Longe alia ratio est in voto ante Episcopatum emisso, atque adeo explicandum est.* — At vero, quando votum antecedit assum-

ptionem ad Episcopatum, longe alia ratio militat, ob quam votum Pontifici narrandum sit, quia illud votum non fuit conditionatum, sed absolutum, et ideo etiam absolutam obligationem a principio induxit ad religiosum statum sumendum. Ergo, quamvis fuerit ex culpa vel ex ignorantia personæ impedita ejus executio, et facta dependens a licentia Pontificis, vovens tenetur, quantum in se est, facere ut votum impleat, ac subinde majorem adhibere diligentiam, quam si a principio cum illa conditione vovisset; ergo tenetur obligationem suam specialem explicare; in nulla enim alia re potest majorem diligentiam adhibere. Secundo, et efficacius, quia quando votum præcessit, non potest Pontifex negare licentiam, nisi ex justa causa specialiter pertinente ad commodum Ecclesiæ, ut explicavi. Non potest autem Pontifex sub hac consideratione licentiam negare vel concedere, nisi de obligatione voti antecedentis certior sit factus; ergo necessarium est illi votum explicare. Probatur minor, quia cognitio voti præcedentis multum referre potest ad ferendum prudens judicium, expediat necne licentiam concedere, vel negare. Quod secus est quando votum subsequitur, quia tunc liberum est Pontifici negare licentiam sine alia causa speciali, solum quia non vult dissolvere vinculum Episcopi cum Ecclesia, semel rite et recte contractum. At vero, quando votum præcessit, licet vinculum fuerit ratum, non tamen fuit recte contractum, sed cum læsione voti, et ex ea parte cum Dei injuria; et ideo cognitio præcedentis voti multum refert ad ferendum prudens judicium, an licentia neganda vel concedenda sit. Est ergo narratio illius facienda Pontifici.

14. *Respondetur ad rationes in contrarium.* — *Ad primam.* — Nec contra hoc obstant rationes in contrarium factæ. Ad primam enim respondeo, nullum esse inconveniens quod Episcopus cogatur voti sui transgressionem aperire, ut remedium suæ conscientie inveniat, sicut in casu e. 1, *Per tuas*, ille Episcopus fecit. Quia vel ex propria culpa, vel ignorantia se in illo statu constituit, quod commune est et frequens in cæteris delictis, quæ vel reservationem, vel censuram, vel aliam similem obligationem dependentem a jurisdictione Pontificis annexam habent. Verum est tamen in aliis casibus regulariter non esse necessarium declarare personam, licet narretur delictum, ut dispensatio vel absolutio in foro conscientie obtineatur. In præsentibus vero non habet

hoc locum, quia necesse est explicare locum, seu Ecclesiam et episcopatum resignandum; et ita non potest occultari persona, quia renunciatio non potest non esse publica, et in exteriori foro, et cum cognitione causæ, quæ ex circumstantiis particularibus personæ et Ecclesiæ pendet, et ideo necessarium est etiam propriam personam manifestare. Solum ergo tentari prius potest remedium supra insinuatum petendi prius licentiam simpliciter sine declaratione voti, ut si concedatur licentia, sine declaratione proprii delicti obtineatur. Quod si hoc remedium non successerit, et licentia negata fuerit, ut illa firma et rata maneat, et conscientia tuta, necessarium erit, iterum explicato voto licentiam postulare.

15. *Ad secundam.* — *Ad tertiam.* — Ad secundam respondetur, illam rationem habere locum in voto quod a principio fuit conditionatum, non tamen in voto quod a principio fuit absolutum, et vi sua obligat ad omnem diligentiam convenientem, et moraliter necessariam ut adimpletio voti juste negetur seu impediatur. Ad tertiam similiter respondetur, non recte fieri æquiparationem cum irritatione votorum a religiosis emissorum; nam illa sunt a principio conditionata, et facta in statu subjectionis; et prælatus potest pro suo arbitrio negare licentiam sine speciali causa justificante. Nec in religiosis sunt alia vota facta ante statum subjectionis, quæ irritari possint, quia omnia extinguuntur per solemnem professionem. Solum in votis Societatis potest esse aliqua exceptio, de qua in proprio loco infra dicemus. Et per hanc resolutionem plene satisfactum est omnibus, quæ in ultima objectione præcedentis capituli proposuimus.

CAPUT XXI.

UTRUM STATUS INFERIORUM PRÆLATORUM VEL PAROCHORUM SIT PERFECTIOR RELIGIOSO STATU.

1. *Pars affirmativa probatur.* — De hac comparatione dissensio et contentio est non parva inter auctores supra citatos. Nam Henricus, et Major, et Gerson, etiam hos inferiores prælatos, vel etiam parochos censent esse in altiori statu perfectionis, quam religiosos simplices. Fundantur fere in his, quæ de istorum prælatorum statu in e. 15 dicta sunt. Nam omnia, quæ probant illos esse in statu perfectionis, consequenter probant esse in perfectiori statu quam sint simplices religiosi, quam consequentiam etiam Cajetanus probat. Ait

enim in 2. 2, q. 184, art. 6, § *Ad objectum contra secundam rationem*, etc.: *Quod si essent in statu perfectionis curati, essent in perfectiori statu quam religiosi, quoniam essent in statu perfectionis, ut perfectiores.* Unde in virtute sic argumentatur: status perfectionis, ut est ad perficiendos alios, quem nos statum perfectionis exercendæ appellamus, est perfectior religioso statu; sed curati sunt in statu perfectionis exercendæ, seu ad perficiendos alios; ergo eorum status est perfectior statu religioso. Confirmatur ac declaratur, quia pastor animarum, quicumque sit, ex vi sui muneris talis esse debet, ut possit alios purgare, et verbo et exemplo illuminare. Item, ut possit apud Deum pro populo intercedere, et venerandum sacrificium digne pro omnibus offerre. Unde debet esse sufficiens, non tantum sibi, sed etiam aliis. Denique, cujuscumque pastoris animarum munus magna indiget virtute, et fortitudine ad difficultates occurrentes sine lapsu superandas; ergo excellentiorem virtutem requirit quam status religiosus. Responderi autem potest, negando simpliciter consequentiam, quia ex vi præmissarum solum sequitur statum inferiorum prælatorum esse excellentiorem in suo genere; unde non sequitur esse perfectiorem simpliciter, sed solum secundum quid. Nam id, quod est sub nobiliori genere, ratione differentie potest esse simpliciter minus perfectum. Et ita status parochi licet participet statum ex genere suo perfectiorem, potest simpliciter esse minus perfectus quam religiosus status, quia diminute participat excellentiam illius status, et alioquin in multis ab statu religioso exceditur.

2. *Urgetur argumentum.* — Sed contra hoc instatur, quia Paulus, 1 ad Timot. 3, et ad Titum 1, describens excellentem sanctitatem quam episcopalis status postulat, sub Episcopo cæteros Ecclesiæ pastores comprehendit, ut communiter interpretes intelligunt; quia Paulus post Episcopos, omissis presbyteris, statim ad decanos transitum facit, presbyteros sub Episcopis complectens. Ergo omnes etiam inferiores prælati sunt in statu simpliciter perfectiori quam simplices religiosi. Unde Bernardus, serm. de Tribus ordinibus, de prælatis etiam non Episcopis loquens, ait necessarium esse prælatis perfectam charitatem de corde puro, conscientia bona, et fide non ficta. Et adjungit: *Puritatem cordis in eo prælatus habet, ut prodesse desideret, non præesse; ut, scilicet, proprium commodum, vel honorem*

sæculi, seu aliud quippiam suum in prælatione non querat, præter solum beneplacitum Dei et animarum salutem. Sed cum intentione pura, necessaria quoque est irreprehensibilis conversatio, ut forma factus gregis, incipiat facere et docere, etc.; et infra: *Mihi et omnibus pariter veritas clamat, quoniam oportet irreprehensibilem esse eum, qui præest*; et infra: *Quoniam ea, quæ arguit in discipulis, oportet vitare magistrum, ob hoc qualis est in conversatione, talis sit necesse est etiam in occulta cogitatione*, etc. In quibus verbis magnam et excellentem perfectionem Bernardus ab omnibus prælatis requirit, et ad omnes accommodat, quæ Paulus de Episcopis scripta post se reliquit; sentiens postulari in illis, non tantum quia tales prælati, id est, Episcopi, sed absolute, quia prælati, et pastores animarum sunt. Unde Augustinus, epist. 148 ad Valer., exaggerans prælationis statum et pericula ejus, et excellentem sanctitatem quam postulat, non de solo Episcopo, sed etiam de presbytero loquitur, dicens, *nihil esse in hac vita, et maxime in hoc tempore difficilius, laboriosius, aut periculosius, Episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio; sed apud Deum nihil beatius si eo modo militetur, quo noster imperator jubet.*

3. *Opposita sententia proponitur.* — *Confirmatur primo.* — *Secundo.* — Nihilominus contrariam sententiam tenent Cajetanus supra, et communiter Thomistæ; in eamque magis inclinat D. Thomas 2. 2, quæst. 184, art. 6 et 8. Nam, licet subobscurè et multis adhibitis distinctionibus loquatur, tandem, omnibus pensatis, videtur statum religiosorum præferre. Primo, quia religiosus status est quasi quoddam holocaustum, in quo persona se suaque omnia, et totam vitam ac voluntatem suam Deo consecrat; curatus autem, nec ita perpetuo se obligat, neque se totum et omnia sua Deo consecrat, sed tantum limitatam et inferiorem curam animarum suscipit, pro arbitrio suo illam administraturus, quamdiu voluerit. Secundo, quia religiosus, ex vi sui status, proficitur perfectum vivendi modum, et tendere semper tenetur ad perfectionem, exercendo magna charitatis, religionis et obedientie, et aliarum virtutum opera. At vero parochus, etiamsi ex vi muneris postulet vitam irreprehensibilem et exemplarem, non tamen excedit communem et moralem bene vivendi modum, qui in observatione præceptorum consistit.

4. *Tertio.* — Tertio, quia in statu ordinario